

### 3 T do 1013/2023-211

#### USNESENÍ

Nejvyšší soud rozhodl v neveřejném zasedání konaném dne 15. 11. 2023 o dovolání,

které podal obviněný [celé jméno poškozeného], [datum narození] v [obec], trvale bytem

[ulice a číslo], [obec], t. č. ve výkonu trestu odnětí svobody Věznice Rapotice

[obec], proti rozsudku Krajského soudu v Plzni ze dne 30. 5. 2023, č. j.

7 To 265/2022-176, jako soudu odvolacího v trestní věci vedené u Okresního soudu

v [obec] pod sp. zn. 1 T 47/2022,

#### takto:

Podle § 265k odst. 1, 2 tr. ř. se zrušuje rozsudek Krajského soudu v Plzni ze dne 30. 5. 2023, č. j. 7 To 265/2022-176, i jemu předcházející rozsudek Okresního soudu v [obec] ze dne 9. 8. 2022, č. j. 1 T 47/2022-99, jakož i všechna další rozhodnutí na zrušené rozhodnutí obsahově navazující, pokud vzhledem ke změně, k níž došlo zrušením, pozbyla podkladu.

Podle § 265l odst. 1 tr. ř. se Okresnímu soudu v Tachově přikazuje, aby věc v potřebném rozsahu znovu projednal a rozhodl.

#### Odůvodnění:

##### I.

##### Dosavadní průběh řízení

1. Rozsudkem Okresního soudu v Tachově ze dne 9. 8. 2022, č. j. 1 T 47/2022-99, byl obviněný [celé jméno poškozeného] (dále, obviněný“, příp., dovolatel“) uznán vinným přečinem zanedbání povinné výživy podle § 196 odst. 1 tr. zákoníku, za který byl odsouzen podle § 196 odst. 1 tr. zákoníku k trestu odnětí svobody v trvání pěti měsíců, pro jehož výkon byl podle § 56 odst. 2 písm. a) tr. zákoníku zařazen do věznice s ostrahou.

2. O odvolání obviněného a státní zástupkyně proti tomuto rozsudku rozhodl Krajský soud v [obec] rozsudkem ze dne 30. 5. 2023, č. j. 7 To 265/2022-176. Podle § 258 odst. 1 písm. b) tr. ř. zrušil napadený rozsudek v celém rozsahu a podle § 259 odst. 3 tr. ř. znovu rozhodl tak, že obviněného uznal vinným, že od 30. 3. 2021 do 19. 4. 2022 v [obec], [obec], ani nikde jinde, v rozporu se svojí povinností vyplývající v § 910

Občanského zákoníku č. 89/2012 Sb., vědomě z vlastního rozhodnutí řádně neplatil výživné na své nezletilé děti [celé jméno poškozeného], narozeného 6. 2. 2011, a [celé jméno poškozené], narozena 3. 4. 2014, oba bytem u své matky [jméno] [příjmení], ačkoliv věděl, že mu byla

na základě rozsudku Okresního soudu v Sokolově ze dne 26. 1. 2017 sp. zn.

40 Nc 28167/2016, s účinností od 15. 3. 2016 stanovena povinnost přispívat na nezletilého [celé jméno poškozeného] částkou ve výši 2 100 Kč měsíčně a na nezletilou [jméno] částkou ve výši 1 900 Kč měsíčně, splatné vždy do každého 20. dne v měsíci předem k rukám matky, přičemž byl v uvedeném období způsobilý opatřit si prostředky k hrazení výživného na obě děti ve výši soudem stanovené svojí pracovní, či jinou výdělečnou činností, neboť mu v tom nebránila

2

žadná zdravotní, či jiná objektivní překážka, když byl práce schopen, na Úřadu práce ČR nebyl veden a nebyl evidován ani jako žadatel o některou z dávek sociální podpory či dávek pomoci v hmotné nouzi.

3. Uvedené jednání odvolací soud kvalifikoval jako přečin zanedbání povinné výživy podle § 196 odst. 1 tr. zákoníku, za který obviněného odsoudil podle § 196 odst. 1 tr. zákoníku k trestu odnětí svobody v trvání pěti měsíců, pro jehož výkon byl podle § 56 odst. 2 písm. a) tr. zákoníku zařazen do věznice s ostrahou. Odvolání obviněného odvolací soud podle § 256 tr. ř. zamítl.

## II.

### Dovolání a vyjádření k němu

4. Proti citovanému rozsudku krajského soudu podal obviněný prostřednictvím své obhájkyně dovolání, jež opřel o dovolací důvody podle § 265b odst. 1 písm. c), d), e), g), h) tr. ř. Jak vyplývá ze slovního označení popsanych dovolacích důvodů, obviněný dovolací důvod uvedený v § 265b odst. 1 písm. c), d) e) tr. ř. uplatnil ve znění účinném od 1. 1. 2022, dovolací důvod podle písm. g), h) tr. ř. zjevně ve znění účinném do 31. 12. 2021, s účinností od 1. 1. 2022 odpovídají dovolacím důvodům podle § 265b odst. 1 písm. h), i) tr. ř.

5. Obviněný namítl, že trestní řízení neproběhlo řádně, nebyl schopen se ho plnohodnotně účastnit, hájit se a uplatňovat svá práva z důvodu svého výrazně nepříznivého zdravotního stavu. Z důvodů jeho psychického stavu mu měl být ustanoven obhájce, neboť vzhledem k jeho zásadním a závažným zdravotním problémům byly pochybnosti o jeho způsobu se náležitě hájit. Tyto problémy byly takového rázu, že obviněný s největší pravděpodobností nebyl trestně odpovědný. Tvrdil, že minimálně od roku 2021 trpěl duševními problémy, se kterými se léčí doposud, a byl pro ně dokonce hospitalizován [ulice] líčení bylo dne 9. 8. 2022 konáno v jeho nepřítomnosti bez splnění zákonných podmínek. Poté, co vyhledal lékařskou pomoc, mu bylo diagnostikováno depresivní onemocnění.

6. Následně obviněný obsáhle popsal svoje psychické problémy a uvedl, že nebylo v jeho schopnostech zvládat ani běžné situace. Psychologické pomoci se mu dostalo až po jeho absolutním fyzickém kolapsu, kdy musel být letecky transportován do Fakultní nemocnice v [obec], kde se podrobil náročné srdeční operaci. Od konce roku 2022 je obviněný v péči

psychiatra a podrobuje se léčbě z důvodů depresivního onemocnění. Jeho psychiatrické onemocnění evidentně existovalo již delší dobu před tím, než vyhledal lékařskou pomoc, a omezovalo jej v obstarávání prostředků pro svoji obživu a placení výživného řádně a včas, v čemž byl výrazně omezován i svými fyzickými obtížemi. Bez svého zavinění se tak ocitl v situaci, která mu znemožňovala výživné včas a řádně hradit. Opakovaně zdůraznil, že závažné zdravotní obtíže zásadně limitovaly i jeho schopnosti řádně se hájit v trestním řízení a chápat jeho smysl a účel.

7. Obviněný trval na tom, že i přes závažné zdravotní problémy se snažil nalézt zaměstnání, které by mu umožnilo dostát všem svým závazkům. Přes nedostatek příjmů se v předmětném období snažil výživné hradit, když od 26. 4. 2021 do prosince 2021 postupně zaslal matce na výživu dětí částku 2.000 Kč.

8. Obsáhle citoval závěry rozhodnutí Ústavního soudu týkající se postupu orgánů činných v trestním řízení v případě, že osoba, proti které se řízení vede, objektivně trpí psychickými potížemi. V této souvislosti pak tvrdil, že i z obsahu spisu je zřejmé, že jeho chování bylo značně nestandardní (zmatené telefonáty na policii, neschopnost spolupracovat s probační službou nebo využít institutu účinné lítosti). Rovněž ze samotného chování obviněného při úkonech trestního řízení bylo zjevné, že není v psychické pohodě, že není schopen se soustředit a vše řádně chápat. Nelze mu klást k tíži, že na svoje onemocnění nepoukazoval a neléčil se s ním.

9. Popsal typické příznaky deprese a vytkl odvolacímu soudu, že neshledal důvody k doplnění dokazování navrženým znaleckým posudkem z oboru lékařství, odvětví psychiatrie, ale sám dovodil, že z dosavadního průběhu řízení nelze shledat, že by obviněný nechápal smysl řízení a nebyl schopen se hájit. Podle obviněného odvolací soud fakticky sám nepřípustně posoudil otázku jeho zdravotního stavu, přičemž navíc vycházel pouze z data hospitalizace, kdy zdravotní problémy obviněného vyvrcholily.

10. Obviněný trval na tom, že psychickými problémy trpěl dlouhodobě, a to i v projednávaném období. Upozornil, že psychiatrickí pacienti se snaží svoje onemocnění před okolím skrývat, že toto onemocnění nemá vliv na intelekt a je pro třetí osoby obtížně rozeznatelné, takže je absurdní, že by mohlo být rozpoznáno při soudním jednání.

11. Namítl, že jeho stav mu neumožňoval pracovat ani vykonávat žádnou jinou souvislou činnost. Zdůraznil, že u něho byla diagnostikována středně těžká deprese a že jeho stav se ani přes psychiatrickou léčbu několik měsíců nestabilizoval. Psychické obtíže mu znemožňovaly řádně sdělit soudu všechny okolnosti, přičemž popsal některé okolnosti zasílání plateb matce nezletilých dětí.

12. Podle obviněného nebylo prokázáno, že v době, kdy ke spáchání skutku mělo dojít, mohl rozpoznat protiprávnost činu nebo ovládat svoje jednání, a nebylo tak prokázáno, zda

je za předmětný čin vůbec odpovědný. Závěr soudu, že byl schopen hradit soudem stanovené výživné, označil za nesprávný a soudům vytkl, že částečné placení výživného nebylo řádně promítnuto,, at' do výroku rozsudku či do subjektivní stránky jednání, kdy soudem byl učiněn závěr, že obviněný vyživovací povinnost neplnil úmyslně (shledán mín. nepřímý úmysl)“.

13. Obviněný nesouhlasil ani s uloženým nepodmíněným trestem odnětí svobody, který bude mít negativní dopad na jeho beztak již nepříznivý zdravotní stav. Pokud byl i přes závažné zdravotní potíže nucen nastoupit výkon trestu odnětí svobody (není jasné, zda v posuzované věci), pak mu nebyla poskytnuta řádná lékařská péče, přičemž popsal její údajné nedostatky.

14. Závěrem svého dovolání obviněný navrhl, aby dovolací soud zrušil napadené usnesení odvolacího soudu (§ 256k odst. 1 tr. ř.) a přikázal mu nové projednání a rozhodnutí ve věci.

15. Dovolání obviněného bylo ve smyslu § 265h odst. 2 věty první tr. ř. zasláno nejvyššímu státnímu zástupci k případnému vyjádření. K dovolání se písemně vyjádřil státní zástupce Nejvyššího státního zastupitelství (dále jen,, státní zástupce“). Ten nejprve shrnul dosavadní průběh řízení, dovolací argumentaci obviněného a následně se vyjádřil k jednotlivým dovolacím námitkám.

16. Dovolací důvody podle § 265b odst. 1 písm. d), e) tr. ř. obviněný podle státního zástupce uplatnil způsobem, který není způsobilý založit přezkumnou povinnost dovolacího soudu. Skutečnost, že hlavní líčení dne 9. 8. 2022, jehož termín vzal obviněný na vědomí při předcházejícím hlavním líčení dne 31. 5. 2022, proběhlo v nepřítomnosti obviněného, sama o sobě dovolací důvod podle § 265b odst. 1 písm. d) tr. ř. nenaplňuje. Dovolacímu soudu nepřísluší, aby námitky obviněného jakkoli domýšlel a dotvářel.

17. Totéž platí o dovolacím důvodu podle § 265b odst. 1 písm. e) tr. ř. Obviněný neodkazuje na žádný z důvodů nepřípustnosti trestního stíhání a neuvádí ani žádné okolnosti, ze kterých by bylo možno dovodit, o který z důvodů nepřípustnosti trestního stíhání se má jednat. V ustanovení § 11 odst. 1 písm. g) tr. ř. je sice zmíněna duševní choroba nastalá až po spáchání činu, obviněný však trvá na tom, že psychické problémy se u něho projevovaly již v době páčání trestné činnosti.

18. Státní zástupce připomenul východiska dovolacího důvodu podle § 265b odst. 1 písm. c) tr. ř. a § 36 odst. 2 tr. ř. a doplnil, že ze spisu vyplývá, že vystupování obviněného v řízení bylo adekvátní. Obviněný věděl, pro jakou trestnou činnost je stíhán, u hlavního líčení vypovídal věcně a přiléhavě. Vyjadřoval se i ke svým zdravotním problémům, žádné potíže psychického rázu však nezmnínil. Adekvátně též odpovídal na dotazy soudu a vyjadřoval se k provedeným důkazům. Nedopouštěl se žádných excesů. I kdyby skutečně již v té době trpěl depresivním onemocněním, na jeho schopnosti uplatňovat svoje práva v trestním řízení se tato okolnost nijak neprojevila a nebylo tedy důvodu k postupu podle § 36

odst. 2 tr. ř. V řízení odvolacím již obviněný obhájkyňi měl. Námitky uplatněné v rámci dovolacího důvodu podle § 265b odst. 1 písm. c) tr. ř. tak státní zástupce považoval za nedůvodné.

19. K dovolacímu důvodu podle § 265b odst. 1 písm. g) tr. ř. uvedl, že nemůže být naplněn pouhým předkládáním vlastních skutkových tvrzení a důkazních hodnocení obviněným. Pod citovaný dovolací důvod lze podřadit námitku, podle které nebyl proveden obviněným navrhovaný důkaz na doplnění dokazování znaleckým posudkem z oboru zdravotnictví, odvětví psychiatrie. Přibrání znalce z oboru psychiatrie je ovšem nutné jen tehdy, když skutečně důvodně vzniknou pochybnosti o tom, že obviněný není plně příčetný (§ 26 tr. zákoníku) Tyto pochybnosti musí objektivně vyplývat z výsledků provedeného dokazování. Pro závěr o nutnosti přibrat znalce proto nepostačuje jen subjektivní podání obviněného ani pouhé zjištění, že byl obviněný psychiatricky léčen, navíc za situace, kdy tyto skutečnosti nastaly až po spáchání trestného činu. O tom, že si byl obviněný protiprávnosti svého jednání vědom, podle státního zástupce svědčí i jeho snaha matce dětí alespoň nějaké peníze zaslat. Důkazní řízení ve věci obviněného netrpí vadou opomenutých důkazů a dovolací důvod podle § 265b odst. 1 písm. g) tr. ř. nebyl naplněn.

20. Námitky podřaditelné pod dovolací důvod podle § 265b odst. 1 písm. h) tr. ř. obviněný prakticky nevznesl. Závěr o úmyslném neplnění vyživovací povinnosti není nijak zpochybněn skutečností, že obviněný ojedinele zasílal matce dětí zanedbatelné částky.

21. Námitky proti uložení nepodmíněného trestu odnětí svobody neodpovídají žádnému dovolacímu důvodu.

22. Závěrem státní zástupce navrhl dovolání odmítnout podle § 265i odst. 1 písm. e) tr. ř. jako zjevně neopodstatněné, a učinit tak v neveřejném zasedání podle § 265r odst. 1 písm. a) tr. ř. Současně vyjádřil souhlas s konáním neveřejného zasedání i pro případ jiného než navrhovaného rozhodnutí ve smyslu § 265r odst. 1 písm. c) tr. ř.

### III.

#### **Přípustnost dovolání a obecná východiska**

23. Nejvyšší soud jako soud dovolací (§ 265c tr. ř.) nejprve zkoumal, zda v této trestní věci je dovolání přípustné, zda bylo podáno v zákonné lhůtě a na místě, kde lze takové podání učinit, a zda jej podala osoba oprávněná. Shledal přitom, že dovolání obviněného je přípustné podle § 265a odst. 1, odst. 2 písm. a) tr. ř. Dále zjistil, že dovolání bylo podáno osobou oprávněnou (§ 265d odst. 1 písm. c), odst. 2 tr. ř.), v zákonné lhůtě a na místě, kde lze podání učinit (§ 265e odst. 1, 2 tr. ř.), přičemž splňuje i obsahové náležitosti dovolání (§ 265f tr. ř.).

24. Nejvyšší soud současně připomíná, že dovolání lze podat jen z důvodů taxativně vymezených v § 265b tr. ř. Obsah konkrétně uplatněných námitek, o něž se opírá existence

určitého dovolacího důvodu, musí současně věcně odpovídat zákonnému vymezení takového důvodu podle § 265b tr. ř. a nestačí jen formální odkaz na příslušné ustanovení obsahující některý z dovolacích důvodů.

25. Dovolací důvod podle § 265b odst. 1 písm. c) tr. ř. je dán tehdy obviněný neměl v řízení obhájce, ač ho podle zákona mít měl.

26. Dovolací důvod podle § 265b odst. 1 písm. d) tr. ř. je dán tehdy, byla-li porušena ustanovení o přítomnosti obviněného v hlavním líčení nebo veřejném zasedání.

27. Podle § 265b odst. 1 písm. e) tr. ř. lze dovolání podat z důvodu, že proti obviněnému bylo vedeno trestní stíhání, ačkoliv podle zákona bylo nepřípustné.

28. Důvod podle § 265b odst. 1 písm. h) tr. ř. je dán v případě, že rozhodnutí spočívá na nesprávném právním posouzení skutku nebo jiném nesprávném hmotněprávním posouzení. Uvedenou formulací zákon vyjadřuje, že dovolání je určeno k nápravě právních vad rozhodnutí ve věci samé, pokud tyto vady spočívají v právním posouzení skutku nebo jiných skutečností podle norem hmotného práva, nikoliv z hlediska procesních předpisů. Skutkový stav je při rozhodování o dovolání hodnocen v zásadě pouze z toho hlediska, zda skutek nebo jiná okolnost skutkové povahy byly správně právně posouzeny, tj. zda jsou právně kvalifikovány v souladu s příslušnými ustanoveními hmotného práva. Dovolací soud zde tedy musí vycházet ze skutkového stavu tak, jak byl zjištěn v průběhu trestního řízení a jak je vyjádřen především ve výroku odsuzujícího rozsudku, a je povinen zjistit, zda je právní posouzení skutku v souladu s vyjádřením způsobu jednání v příslušné skutkové podstatě trestného činu s ohledem na zjištěný skutkový stav.

29. Podle § 265b odst. 1 písm. i) tr. ř. lze dovolání podat, jestliže obviněnému byl uložen takový druh trestu, který zákon nepřipouští, nebo mu byl uložen trest ve výměře mimo trestní sazbu stanovenou v trestním zákoně na trestný čin, jímž byl uznán vinným.

#### IV.

##### **Důvodnost dovolání**

*K dovolacímu důvodu podle § 265b odst. 1 písm. d) tr. ř.*

30. Ze spisového materiálu vyplývá, že v posuzované věci se hlavní líčení konalo nejprve dne 31. 5. 2022 za přítomnosti obviněného. V tomto hlavním líčení byl obviněný vyslechnut a v rámci svého výslechu se vyjádřil ke skutečnostem, které mu byly kladeny za vinu. Byly

6  
hodnoceny důkazy listinné a se souhlasem obviněného čten úřední záznam o výslechu svědkyně [jméno] [příjmení], k nimž měl obviněný možnost se vyjádřit. Hlavní líčení bylo odročeno za účelem osobního výslechu jmenované svědkyně a zajištění listinného důkazu na 9. 8. 2022, což vzal obviněný na vědomí. Dne 9. 8. 2022 se konalo hlavní líčení v nepřítomnosti obviněného na podkladě rozhodnutí soudu učiněného podle § 202 odst. 2 tr. ř.

Při něm byla vyslechnuta svědkyně [jméno] [příjmení], byly předloženy k nahlédnutí listinné důkazy (zpráva probační a mediační služby, poštovní poukázka, návrh matky dítěti na zvýšení výživného a obsah spisu dokladujícího trestní postih obviněného) a poté byl vyhlášen rozsudek.

31. Dne 16. 8. 2022 bylo soudu doručeno sdělení, že dne 15. 8. 2022 byl obviněný ze zdravotních důvodů transportován ve velmi vážném stavu do nemocnice, z pozdějších lékařských zpráv vyplynulo, že se jednalo o rozštěpení hrudní aorty.

32. Lze připomenout, že podle § 202 odst. 2 tr. ř. bylo možno v nepřítomnosti obviněného hlavní líčení provést, jen když měl soud za to, že věc lze spolehlivě rozhodnout a účelu trestního řízení dosáhnout i bez přítomnosti obviněného, a přitom obžaloba byla obviněnému řádně doručena, obviněný byl k hlavnímu líčení včas a řádně předvolán, o skutku, který byl předmětem obžaloby, byl obviněný už některým orgánem činným v trestním řízení vyslechnut, a bylo dodrženo ustanovení o sdělení obvinění (§ 160 tr. ř.) a obviněný byl upozorněn na možnost prostudovat si spis a učinit návrhy na doplnění vyšetřování (§ 166 odst. 1 tr. ř.).

33. Z citovaného ustanovení je zřejmé, že zákonné podmínky pro konání hlavního líčení v nepřítomnosti obviněného dne 9. 8. 2022 byly splněny. Obviněný se k hlavnímu líčení, jehož termín vzal osobně na vědomí nedostavil, současně nebyly ani zjištěny a doloženy žádné důvody, které mu v účasti relevantně bránily, když zdravotní indispozice nastala až po konání hlavního líčení. Ostatně nelze přehlédnout, že obviněný nenamítal ani v odvolacím řízení, že konáním posledního hlavního líčení v jeho nepřítomnosti bylo porušeno jeho právo, jelikož obviněný se práva na osobní účast může i vzdát. Citovaný dovolací důvod lze navíc uplatnit námitkou, že se v rozporu s konkrétním zákonným ustanovením, podle jehož výslovného příkazu takto postupovat nelze, konalo hlavní líčení nebo veřejné zasedání v nepřítomnosti obviněného, ač měla být jeho přítomnost při nich umožněna nebo zajištěna. Takovou konkrétní argumentaci obviněný ovšem nevznesl.

34. Nejvyšší soud proto shledal, že pokud jde o tu část dovolání, v níž byl namítnut dovolací důvod podle § 265b odst. 1 písm. d) tr. ř., jde o dovolání zjevně neopodstatněné. *K dovolacímu důvodu podle § 265b odst. 1 písm. e), i) tr. ř.*

35. Prvně uvedený dovolací důvod je naplněn pokud bylo proti obviněnému vedeno trestní stíhání, ačkoliv podle zákona bylo nepřípustné, tedy trestní stíhání bylo zahájeno nebo v něm bylo pokračováno přesto, že byl dán některý z důvodů jeho nepřípustnosti uvedených v § 11 či § 11a tr. ř. Shodně se státním zástupcem je třeba poukázat na to, že na žádný z důvodů nepřípustnosti trestního stíhání dovolatel neodkazuje a neuvádí ani žádné konkrétní okolnosti, ze kterých by bylo možno dovodit, o který z důvodů nepřípustnosti trestního stíhání se má jednat. Pokud jde o namítané psychické problémy obviněného, pak je třeba akcentovat,

že ty se měly projevovat podle tvrzení obviněného již v době páchaní trestné činnosti. Není tudíž přiléhavé ani ustanovení § 11 odst. 1 písm. g) tr. ř., které nepřípustnost trestního stíhání vztahuje k duševní chorobě nastalé až po spáchání činu. Obviněný tedy bez jakékoli bližší argumentace označil shora specifikovaný dovolací důvod pouze zákonným ustanovením, čímž zcela pominul obligatorní obsahové náležitosti dovolání, jelikož absentuje uvedení konkrétních dovolacích námitek, kterými má být dovolací důvod podložen. Nejvyššímu soudu současně nepřísluší, aby námitky dovolatele jakkoli dotvářel a domýšlel za něho.

36. V rámci druhého uplatněného dovolacího důvodu obviněný dále vyjádřil obecně nesouhlas s uloženým mu nepodmíněným trestem odnětí svobody s odkazem na výrazně negativní dopad na jeho zdravotní stav, ovšem opět bez označení konkrétních dovolacích námitek k nepřípustnému druhu trestu nebo trestu uloženému ve výměře mimo trestní sazbu stanovenou v trestním zákoně.

37. Jiná pochybení spočívající v nesprávném druhu či výměře uloženého trestu, zejména nesprávné vyhodnocení kritérií uvedených v § 39 až § 42 tr. zákoníku, a v důsledku toho uložení nepřiměřeného přísného (nebo naopak mírného) trestu, nelze přitom v dovolání vytýkat prostřednictvím tohoto ani jiného dovolacího důvodu podle § 265b odst. 1 tr. ř. (viz rozhodnutí uveřejněné pod č. 22/2003 Sb. rozh. tr.). Zásah dovolacího soudu by přicházel v úvahu toliko výjimečně, a to pokud by shledal, že uložený trest je v tak extrémním rozporu s povahou a závažností trestného činu a s dalšími relevantními hledisky, že by byl neslučitelný s ústavním principem proporcionality trestní represe (např. usnesení Nejvyššího soudu ze dne 15. 5. 2013, sp. zn. 7 Tdo 410/2013, ze dne 30. 11. 2016, sp. zn. 8 Tdo 1561/2016, aj.).

38. Je třeba konstatovat, že vyjádření obviněného zůstalo v rovině prosté obecnosti, které neodpovídá uplatněnému ani žádnému jinému dovolacímu důvodu.

39. Dovolací soud tudíž konstatoval, že část dovolání, v níž byly namítány dovolací důvody podle § 265b odst. 1 písm. e), i) tr. ř., sama o sobě nebyla způsobilá založit přezkumnou povinnost Nejvyššího soudu.

*K dovolacímu důvodu podle § 265b odst. 1 písm. c), b) tr. ř.*

40. Obviněný svým dovoláním napadl rozsudek odvolacího soudu, jímž byl k odvolání státní zástupkyně zrušen zcela rozsudek soudu prvního stupně a odvolací soud sám rozhodl výrokem o vině, kdy zpřesnil a doplnil popis skutku, dále rozhodl o trestu totožného trvání jako soud prvního stupně, současně bylo zamítnuto odvolání obviněného. Soudu druhého stupně dovolatel vytkl, že nenechal vypracovat znalecký posudek z oboru zdravotnictví, odvětví psychiatrie, zaměřený na zkoumání jeho duševního stavu v době činu, aby mohla být posouzena jeho přičetnost v době činu, neboť měl za to, že mohly být jeho rozpoznávací nebo ovládací schopnosti ovlivněné depresí, kterou dlouhodobě trpí, což ovlivňovalo jeho



schopnost nalézt a vytrvat v zaměstnání a dosahovat příjmů k hrazení výživného a tudíž plnění vyživovací povinnosti. Odvolací soud ovšem sám dovodil, že z dosavadního průběhu řízení nelze shledat, že by obviněný nechápal smysl řízení a nebyl schopen se hájit. Podle dovolatele fakticky sám nepřipustně posoudil otázku jeho zdravotního stavu, přičemž navíc vycházel pouze z data hospitalizace, kdy zdravotní problémy dovolatele vyvrcholily. Dále měl být obviněnému v průběhu trestního řízení ustanoven obhájce, neboť z důvodu důsledku jeho psychických obtíží zde byly pochybnosti o jeho způsobilosti se náležitě hájit a chápat smysl trestního řízení, pokud nebyl schopen řádně spolupracovat s probační službou či využít institut o účinné lítosti.

8

41. Námitka absence znaku přičetnosti jako nezbytného obecného znaku trestného činu, dovolacímu důvodu podle § 265b odst. 1 písm. h) tr. ř. odpovídá.

42. Obecně lze připomenout, že podle § 36 odst. 2 tr. ř. obviněný musí mít obhájce také tehdy, považuje-li to soud a v přípravném řízení státní zástupce za nutné, zejména proto, že vzhledem k tělesným nebo duševním vadám obviněného mají pochybnosti o jeho způsobilosti náležitě se hájit. Důvod nutné obhajoby podle § 36 odst. 2 tr. ř. musí orgány činné v trestním řízení posuzovat individuálně s oporou o konkrétní zjištění tělesných nebo duševních vad, které důvodně vzbuzují pochybnosti, zda je obviněný schopen se náležitě hájit (např. usnesení Nejvyššího soudu ze dne 15. 6. 2011, sp. zn. 8 Tdo 713/2011, publikované pod [číslo] Sb. soud. rozh.).

43. Přičetnost je obecným znakem trestného činu, je vázána pouze na fyzickou osobu, nicméně trestní zákoník upravuje pouze nepřičetnost (§ 26 tr. zákoníku) a zmenšenou přičetnost (§ 27 tr. zákoníku). Nepřičetností se rozumí stav, ve kterém někdo pro duševní poruchu, jež je zde v době spáchání činu, nemůže buď rozpoznat protiprávnost svého činu, anebo nemůže své jednání ovládat, přičemž postačí, že chybí jedna z těchto schopností. Došlo-li by vlivem duševní poruchy jen k podstatnému snížení rozpoznávací nebo ovládací schopnosti, šlo by jen o zmenšenou přičetnost. Nepřičetnost je definována za pomoci biologického kritéria spočívajícího v duševní poruše a psychologického (juristického) kritéria spočívající ve vymizení (nedostatku) schopnosti rozpoznávací a ovládací. Z hlediska trestní odpovědnosti pachatele je rozhodné, zda nedostatek schopnosti rozpoznávací nebo ovládací, popř. obou, vyvolaný duševní poruchou u něj byl dán v době činu ([příjmení], Pavel. § 26 (Nepřičetnost). In: [příjmení], [jméno] a kol. Trestní zákoník. 3. vydání. Praha: C. H. Beck, 2023, s. 623, marg. [číslo]). Posouzení nepřičetnosti je otázkou právní, jejíž vyřešení náleží orgánům činným v trestním řízení na základě skutečností vyplývajících z provedených důkazů; povinnost orgánů činných v trestním řízení vypracovat znalecký posudek k posouzení nepřičetnosti pachatele obecně nenastává, neboť přičetnost se presumuje; nutnost zpracování

znaleckého posudku je tak dána pouze tehdy, pokud skutkový podklad, tj. konkrétní okolnosti zjištěné v průběhu dokazování, odůvodňují potřebu získání odborných závěrů z oboru psychiatrie ve smyslu ustanovení § 105 odst. 1 či § 116 tr. ř. (srov. usnesení Nejvyššího soudu ze dne 28. 8. 2014, sp. zn. 6 Tdo 921/2014).

44. Je třeba doplnit, že pochybnost o své přičetnosti v době činu, obviněný výslovně nenamítl ani prostřednictvím obhájkyně v podaném odvolání, zpochybňoval subjektivní stránku žalovaného jednání a schopnost pracovat a hradit výživné vzhledem k jeho psychickým potížím, což by ale bylo možno k předpokladům trestní odpovědnosti možno vztáhnout. V řízení před soudem prvního stupně pochybnost o přičetnosti obviněného ovšem vůbec nevyvstala. Námitku trestní neodpovědnosti pro nepřičetnost z důvodu absence ovládací příp. rozpoznávací schopnosti uplatnil obviněný výslovně až v dovolání.

45. Dovolatel ve svém mimořádném opravném prostředku nijak konkrétně nespecifikoval, do jaké míry by měly být jeho rozpoznávací nebo ovládací schopnosti vymizelé a současně je třeba uvést, že samotná existence duševní poruchy není sama o sobě nutně a bez dalšího důvodem pro znalecké zkoumání obviněného, jak vyplývá z výše uvedeného judikaturního rozhodnutí.

46. Odvolací soud se námitkou obviněného zabýval pouze v tom smyslu, že z hodnocení z výkonu trestu nevyplývaly žádné poznatky o zdravotních problémech, nebyla zjištěna žádná omezení. V rámci trestního řízení se obviněný při výslechu v přípravném řízení přiléhavě a podrobně vyjádřil ke svým osobním poměrům, k otázce placení výživného i případnému trestu. Rovněž se vyjádřil ke svému zdravotnímu stavu, že je v pořádku, není nemocný ani jiným způsobem ovlivněn léky a je schopen výslechu. Z jeho výpovědi pak nevyplývalo, že by nechápal smysl trestního řízení, jeho odpovědi byly přiléhavé. Rovněž u hlavního líčení podrobně a logicky vypovídal, zcela adekvátně odpovídal na položené otázky, a i jeho vyjádření k provedeným důkazům byla přiléhavá. Ani v rámci této výpovědi nezmínil zdravotní problémy psychického rázu, či jiné závažné zdravotní problémy, které by mu znemožňovaly být zaměstnán. Pouze vysvětlil ukončení pracovního poměru ve firmě Ami-autointeriér z důvodu zdravotně nevyhovujícího používaného materiálu. Zmínil onemocnění dnou, užívání léků, a to i léků na tlak. Z obsahu úředního záznamu sepsaného policejním orgánem dokládajícím komunikaci obviněného v období 30. 3. – 5. 4. 2022, byť je patrné určité rozhořčení obviněného či jeho lítost ve vztahu k dětem, vyplývá, že byl orientován, totéž lze uzavřít ve vztahu k sms komunikaci s matkou nezletilých dětí (bod 9. odůvodnění).

47. Ve spojitosti s potřebou znaleckého zkoumání duševního stavu obviněného lze odkázat na konstantní judikaturu Nejvyššího soudu i Ústavního soudu. Pokud v trestním řízení není zjištěno, že jednání pachatele v době činu vykazovalo znaky abnormálnosti, není

ani důvod provádět znalecké dokazování týkající se jeho duševního stavu – viz usnesení Nejvyššího soudu ze dne 15. 1. 2019, sp. zn. 4 Tdo 1582/2018. Přibrání znalce z oboru psychiatrie (§ 105 odst. 1 tr. ř.) je nutné, pokud důvodně vzniknou pochybnosti o tom, že obviněný není plně přičetný ve vztahu ke konkrétnímu činu (§ 26, § 27 tr. zákoníku) (viz usnesení Nejvyššího soudu ze dne 22. 5. 2019, sp. zn. 8 Tdo 224/2019).

48. Soud prvního stupně vycházel ze závěrů vyplývajících ze spisového materiálu, ale též z faktického průběhu trestného činu prokazaného jinými důkazy. Obviněný nebyl v době činu pod vlivem návykových látek, soud vycházel z jeho vlastního vyjádření o zdravotním stavu. Z výpovědi obviněného ostatně nevyplývala žádná pochybnost o tom, že by v době činu nevěděl, co činí, případně, že by nemohl ovládnout své jednání. Nebylo zde pochybností o jeho přičetnosti ve vztahu k předmětnému činu.

49. Z uvedeného plyne, že nelze shledat pochybení v postupu soudu prvního stupně, pokud obviněnému neustanovil obhájce, jelikož žádná skutečnost ani projev obviněného objektivně neindikovaly pochybnosti obviněného o jeho způsobilosti se hájit. V odvolacím řízení již obviněný obhájkyní, kterou si zvolil na plnou moc, zastoupen byl.

50. Nejvyšší soud proto v části dovolacího důvodu podle § 265b odst. 1 písm. c) tr. ř., shledal dovolání zjevně neopodstatněným, stran druhého zmíněného dovolacího důvodu ovšem dospěl k závěru opačnému.

51. V rámci odvolání obviněný vznesl námitku absence subjektivní stránky a současně schopnosti hradit výživné s poukazem na své psychické problémy a tyto doložil zdravotními zprávami. Z nich vyplynulo, že od 16. 2. 2023 do 20. 2. 2023 byl obviněný hospitalizován na psychiatrickém oddělení nemocnice [obec], následně u něho byla MUDr. [jméno] [příjmení], psychiatrická ambulance [obec], konstatována středně těžká depresivní epizoda, porucha přizpůsobení – smíšená úzkostně depresivní reakce, s indikovanou pravidelnou medikací, přičemž toto depresivní onemocnění mělo trvat již od roku 2021.

10

52. Námitky ve vztahu k psychickému stavu obviněného odvolací soud vypořádal, jak popsáno výše, když považoval zkoumání jeho duševního stavu v době činu znalci z oboru zdravotnictví, odvětví psychiatrie, za zcela nadbytečné.

53. Je obecně známo, že deprese je jednou z nejčastějších duševních poruch. Ovlivňuje výkonnost, bývá proto velmi častou příčinou pracovní neschopnosti, její projevy mohou být rozmanité a lišit se u různých osob přirozeně může i délka a intenzita obtíží, časté jsou také její fyzické projevy, které někdy mohou dokonce předcházet těm psychickým a mohou i převládat. K typickým psychickým příznakům deprese patří smutek, beznaděj, obavy, ztráta zájmu o práci, únava, vyčerpání, pokles výkonnosti, nespavost, potíže s koncentrací, rozhodováním, pamětí a další.

54. Je třeba konstatovat, že vzhledem k zjištěným skutečnostem ve věci existuje konkrétní reálná pochybnost stran zachování ovládací schopnosti obviněného v době činu, který měl být spáchán v období od 30. 3. 2021 do 19. 4. 2022. Dovolatel trvá na tom, že psychickými problémy trpěl již v projednávaném období. Upozorňuje, že za své potíže se styděl, psychiatričtí pacienti se snaží svoje onemocnění před okolím skrývat, onemocnění nemá vliv na intelekt a je pro další osoby obtížně rozeznatelné, takže je absurdní, že by mohlo být rozpoznáno při soudním jednání. Psychické obtíže mu ovšem znemožňovaly pracovat i jinou souvislou činností a rovněž řádně sdělit soudu všechny okolnosti.

55. V té souvislosti lze odkázat na nález Ústavního soudu ze dne 14. 2. 2023 sp. zn. III. ÚS 2665/22, podle něhož, (O) bjeví-li se však okolnost, která objektivně nasvědčuje tomu, že osoba, proti níž se řízení vede, trpí psychickými potížemi, které by byť potenciálně mohly mít vliv na její schopnost se plnohodnotně trestního řízení účastnit a účinně v něm uplatňovat svá práva (např. lékařská zpráva, skutečnost, že taková osoba se aktuálně podrobuje psychiatrické léčbě, že jí taková léčba byla nařízena, ale ona se jí vyhýbá, vlastní zcela zjevně nestandardní chování takové osoby při úkonech trestního řízení, očitá svědectví nezúčastněných osob o jeho psychických problémech atd.), je povinností orgánů činných v trestním řízení duševní stav takové osoby objasnit procesem dokazování.“

56. Nejvyšší soud na základě výše uvedeného musel konstatovat, že psychický stav obviněného zůstal neobjasněn, přičemž volba vhodných důkazních prostředků musí odpovídat potřebám dané konkrétní situace, pokud je zpochybňována přičetnost a tím i trestní odpovědnost obviněného. Soudy nižších stupňů uzavřely, že zde nejsou žádné pochybnosti o přičetnosti obviněného v době činu, ovšem tyto pochybnosti vyvstaly ve veřejném zasedání o odvolání a je nutné uzavřít, že rozptýleny nebyly.

## V.

### Způsob rozhodnutí

57. Nejvyšší soud proto zrušil napadený rozsudek Krajského soudu v Plzni ze dne 30. 5. 2023, č. j. 7 To 265/2022-176, i jemu předcházející rozsudek Okresního soudu v [obec] ze dne 9. 8. 2022, č. j. 1 T 47/2022-99, jakož i všechna další rozhodnutí na zrušené rozhodnutí obsahově navazující, pokud vzhledem ke změně, k níž došlo zrušením, pozbyla podkladu (§ 265k odst. 1, 2 tr. ř.) Okresnímu soudu v Tachově pak přikázal, aby věc v potřebném rozsahu znovu projednal a rozhodl (§ 265l odst. 1 tr. ř.) Nejvyšší soud učinil toto své rozhodnutí za splnění podmínek ustanovení § 265r odst. 1 písm. b) tr. ř. v neveřejném zasedání.

58. Soudy jsou v dalším řízení podle § 265s odst. 1 tr. ř. vázány právním názorem Nejvyššího soudu, přičemž ve smyslu výše popsaných závěrů bude nezbytné opatřit znalecký

posudek z oboru zdravotnictví, odvětví psychiatrie, k posouzení ovládacích a rozpoznávacích schopností obviněného v době činu. V návaznosti na znalecké závěry zhodnotí znovu provedené důkazy, posoudí v plném rozsahu příp. zavinění obviněného a v návaznosti na to ve věci rozhodnou.

**Poučení:**

Proti rozhodnutí o dovolání není s výjimkou obnovy řízení opravný prostředek přípustný (§ 265n tr. ř.).

V Brně dne 15. 11. 2023

JUDr. Aleš Kolář v. r.

předseda senátu

Zpracovala: Mgr. Zuzana Ursová v. r.